

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

УДК 330.3

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/182-4>**Вагонова О.Г.**

доктор економічних наук, професор,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6553-7771>

Чорнобаєв В.В.

кандидат економічних наук, доцент,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6624-6423>

Романюк Н.М.

кандидат економічних наук, доцент,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8917-2543>

Vagonova Olexandra, Chornobayev Vladislav, Romaniuk Natalia
Dnipro University of Technology

ЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙ ВІД ВИРОБНИЦТВА СУСПІЛЬНИХ БЛАГ

Встановлено, що в сучасних умовах прискорення науково-технічного прогресу поява інновацій дедалі більше здійснюється на основі фундаментальних результатів наукових досліджень, і це означає, що процес розробки інновацій без споживання фундаментальних знань, які виступають на ринку як суспільні блага є неможливим. Визначено, що суспільний сектор економіки усуваючи неспроможності ринкових механізмів з продукування суспільних благ посідає одну із пріоритетних ролей у забезпеченні економічного розвитку держави виконуючи функцію створення наукових знань. Виявлено закономірність між ступенем економічної свободи та станом інноваційної активності в країні, що ідентифікує її місце у глобальному рейтингу за рівнем інноваційного розвитку. Внаслідок, цього значення суспільного сектору для вирішення проблеми переходу до постіндустріального суспільства зростає.

Ключові слова: інновації, суспільний сектор, суспільні блага, економічне зростання, освіта, наука, Індекс економічної свободи, Глобальний інноваційний індекс.

THE RELATIONSHIP OF CREATING INNOVATIONS FROM THE PRODUCTION OF PUBLIC GOODS

The scientific results presented in this article were obtained through the use of the following research methods: abstraction – when determining the essence of the public good category; general and special – when clarifying the specifics of an innovative product as a public good; system approach – to present the interdependence of the economic freedom of the country with the state of development of the innovation sphere. It has been established that in modern conditions of acceleration of scientific and technical progress, the emergence of innovations is increasingly based on the fundamental results of scientific research, and this means that the process of developing innovations without consuming fundamental knowledge that appears on the market as public goods is impossible. It was determined that the public sector of the economy, eliminating the inefficiencies of market mechanisms for the production of public goods, occupies one of the priority roles in ensuring the economic development of the state, performing the function of creating scientific knowledge. The regularity between the degree of economic freedom and the state of innovative activity in the country was revealed, which identifies its place in the global ranking by the level of innovative development. As a result, the importance of the public sector for solving the problem of the transition to a post-industrial society is increasing. The analysis of the existing definitions of "public good" in economic science proved that the definition of the essence of this phenomenon remains the most debatable problem and requires the search for an optimal mechanism for the production of public goods. The practical role of the public sector of the economy as a factor of economic growth is substantiated. It has been established that the expansion of economic freedom is directly correlated with activity in innovative activities, and in those countries characterized by high indicators of the Index, this dependence is expressed more vividly.

Keywords: innovation, public sector, public goods, economic growth, education, science, Index of Economic Freedom, Global Innovation Index.

JEL classification: H10, H41, O33

Постановка проблеми. Одним із невідкладних завдань, яке постає перед економічною наукою, є дослідження факторів, що обумовлюють розвиток суспіль-

ства й економіки у часі. Їх еволюція має певні моделі, які відрізняються між собою, залежить від відносин між технологічними інноваціями, економічним роз-

витком, соціальною структурою, а також інституційною структурою й культурними стандартами. В першу чергу, це стосується економічних систем змішаного типу, в яких регулювання економічних процесів відбувається, як ринковими механізмами, так і державою, без суттєвого домінування одного над іншим.

Впродовж усієї історії розвитку людства, з певним часовим простором, з'являються нові революційні технології, що швидко розвиваються, знаходять своє застосування у економічній та соціальній системах, протягом певного часу панують у ній, і з рештою створюють умови для виникнення нових технологій.

Беззаперечно сьогодні стратегії економічного розвитку країн-лідерів спрямовані на вдосконалення та розвиток власних конкурентних переваг і здебільшого пов'язані з рішеннями, які ведуть до зростання ефективності. В умовах постійно зростаючої конкуренції на світових ринках інноваційні рішення є пріоритетним і найбільш успішним способом підтримки конкурентоспроможності на ринку та досягнення технологічного лідерства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові питання стосовно економічної сутності суспільних благ, особливостей їх виробництва та споживання, з'ясування механізмів регулювання суспільного сектора економіки активно розглядаються представниками сучасної економічної науки. Враховуючи той факт, що надання суспільству таких благ пов'язано з діяльністю держави, то сфера дослідження відповідних проблем не замикалась виключно економікою, а поширювалась на сферу публічного управління.

Вітчизняні вчені впродовжують робити значний внесок в розвиток даної проблематики, як приклад, приведемо наукову працю Длугопольського О. В., в якій автором досліджено роль суспільного сектора економіки у продукуванні суспільних благ, оцінено вплив його масштабів на показники соціально-економічного та інституціонального розвитку [1]. Заслуговує на увагу дослідження Монастирського Г. Л., котрий здійснив найбільший огляд особливостей функціонування суспільного сектора в країнах із розвинутою економікою з огляду на його структуру [2]. Журавльова Ю. О. досліджуючи еволюцію наукових поглядів на категорію «суспільні блага», довела що немає однозначного визначення суспільних благ [3].

Окремо варто виділити ґрунтовне дослідження колективу вчених Краус Н. М, Голубка С. М, Краус К. М., котрі у своїй науковій праці обґрунтували і розкрили основні структурні елементи суспільного сектора економіки України інноваційного типу в умовах цифровізації [4].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У розвинутих країнах світу та Європейської спільноти державний сектор представлений, перш за все, у виробництві суспільних благ, котрий безпосередньо виробляє необхідні суспільству товари та послуги, такі як освіта, охорона здоров'я, культура, транспорт і зв'язок, енергетика, комунальне господарство, включаючи водо-, електро- і газопостачання, прибирання сміття та переробка відходів, благоустрій територій. Все це спрямовано на покращення рівня життя пересічного громадянина та створює умови для прискореного економічного розвитку. Котрий в сучасних умовах забезпечується інноваціями, які забезпечують впровадження принципово нових прогресивних

технологій, прискорюють випуск високотехнологічної продукції, супроводжуються прогресивними організаційними і управлінськими рішеннями в інноваційній діяльності, включаючи як макро- так і мікрорівень економіки. Це підтверджується затвердженнями у 2015 році на саміті ООН Глобальні Цілі сталого розвитку: Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура.

Необхідність вирішення існуючих проблем у площині дослідження виробництва необхідних суспільних благ та їх впливу на інноваційний розвиток вимагає подальших наукових пошуків.

Формулювання цілей дослідження. Метою даної статті полягає у розгляді особливостей виникнення взаємозв'язок створення інновацій від виробництва суспільних благ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Протягом останнього часу в Україні, як і у всьому цивілізованому світі суспільний сектор економіки займає важливе місце в системі економічних знань і належить до тих із них, які найбільш дотичні до врегулювання соціально-економічних проблем сучасності. Зазвичай суспільний сектор займає найсильніші позиції в таких сферах діяльності, як фундаментальні наукові дослідження, освіта, охорона здоров'я, культура, комунальне господарство [5].

Сучасна структура економіки суспільного сектора, являє собою складний та багаторівневий механізм, яка включає в собі в залежності від типу сектору різні структурні елементи:

- державний сектор – бюджетні установи, державні підприємства, державні фінанси, державні резервні фонди, державні банки, органи державної влади та управління;

- муніципальний сектор – комунальні підприємства, місцеві фінанси, комунальну власність, органи місцевого самоврядування;

- сектор некомерційних організацій – об'єкти власності громадських і релігійних організацій, суспільних об'єднань і фондів (наприклад, політичних партій, рухів, молодіжних, профспілкових, науково-технічних, спортивних організацій тощо) [6].

Досліджуючи сучасний стан суспільного сектора економіки, необхідно зазначити, що на відміну від ринкового, його діяльність орієнтована на ліквідацію «провалів ринку» та має справу із створенням соціально значущих (суспільних) благ, які в своїй більшості не є предметами купівлі-продажу. Одночасно його особливість полягає в тому, що він характеризує ту сферу економіки, де виробництво зосереджено не на задоволенні приватних потреб окремих індивідів, а на загальних суспільних інтересах, які мають для кожного члена спільноти користь.

В найбільш відомому економічному енциклопедичному словнику за редакцією С. В. Мочерного надано визначення економічної категорії «суспільні блага», зокрема зазначається, що суспільні блага і послуги – сукупність матеріальних і нематеріальних благ, які надаються населенню державою у прямій і опосередкованій формах на здебільшого еквівалентній основі (шляхом вилучення податків) [7]. Такі блага не можуть бути надані окремим особам без надання їх іншим особам. Найчастіше до суспільних благ відносять: оборону, безоплатні освітні та медичні послуги, загальнодоступне відвідування парків, музеїв тощо. В англійській економічній літературі використовув-

ється поняття *public goods* – публічні блага. «*Public goods* – блага, надання яких окремій особі неможливо без надання їх іншим особам [3].

Безумовно тлумачення економічної категорії «суспільне благо» на пряму пов'язано з еволюцією та розвитком методології економічної теорії під впливом світогляду тих чи інших теоретиків-економістів.

Одним із перших, «батько політекономії» А. Сміт у відомій праці «Дослідження про природу та причини багатства народів» звернув увагу на благо, споживання яких пов'язане з функціонуванням суспільства в цілому.

Сьогодні домінуючою в наукових дослідженнях стала теорія суспільних благ, розроблена лауреатом Нобелівської премії та відомим американським економістом, П. Самуельсоном. Саме йому належить класичне визначення суспільного блага як блага, витрати на виробництво та розповсюдження якого бере на себе держава, і що володіє такими властивостями: неконкурентністю (несуперництвом) – обумовлено доступністю всіх до такого блага; невиключеністю, тобто обмеження доступу споживачів до такого блага практично неможливе; неподільністю, отже, індивід не може сам вибрати обсяг споживання блага. «Суспільними благами називаються такі блага, вигода від використання яких нероздільно розподілена по всьому суспільству незалежно від того, хочуть чи ні окремі його представники купувати це благо... Споживання такого блага кожним індивідом не применшує його споживання будь-яким іншим індивідом» [3]. На погляд науковця, тільки існуючи характерні риси суспільних благ відрізняють їх від приватних товарів і послуг, які, навпаки, є доступними лише для тих покупців, які здатні оплатити їх ринкову ціну, виходячи із своїх споживчих переваг. Після завершення угоди на ринку споживання приватних товарів іншими суб'єктами стає неможливим.

Вагомий вклад в дослідження еволюції наукових поглядів економічної категорії «суспільні блага» зробила вітчизняна науковиня Ю. Журавльова. Та на підставі аналізу вітчизняної і також іноземної теоретичної літератури довела, що термін *public goods* (публічні блага) тотожний поняттю «суспільні блага». Крім того, немає однозначного наукового на визначення суспільних благ. Усі автори визнають наявність у суспільних благ двох характерних рис: неконкурентності у споживанні (*non-rivalrous*) (відсутність суперництва) та невиключеності у споживанні (*non-excludability*) або в іншій термінології – непривласненості (*inappropriability*) [3].

Проведений аналіз існуючих в економічній науці дефініцій «суспільне благо» засвідчив, що досі найбільш дискусійною проблемою залишається визначення сутності даного явища та потребує пошуку оптимального механізму виробництва суспільних благ.

Завдяки зусиллям держави відбувається процес виробництва суспільних благ, адже без неї ці блага не створювались або були б досить обмеженими, оскільки за відсутності приватного інтересу будь-який економічний агент не є зацікавленим у виробництві суспільних благ.

Блага, що одночасно володіють властивостями невиключеності і неконкурентності в споживанні, вважаються чистими суспільними благами. Насправді таких благ дуже мало: вуличне освітлення, природні парки тощо. Основна ж маса суспільно необхідних товарів і послуг чітко демонструє лише одну із спожив-

чих властивостей. Цілий ряд благ перестав бути ні суто громадськими, ні суто приватними, тобто. у них поєднуються властивості конкурентності та невиключеності або неконкурентності та виключеності.

Загальновідомим є той факт, що інновація є квінтесенцією суспільного блага. Його характеризує властивість неконкурентності у споживанні: доступність інформації для будь-якого суб'єкта не знижує його доступності і цінності для інших. Одна із особливостей інноваційного продукту як суспільного блага полягає в тому, що ця властивість вже сама по собі обумовлює труднощі його привласнення: під час продажу або мимовільному витоку інформації монополія винахідника автоматично знищується. Це підриває будь-які спроби встановлення прав власності на інформацію і економічну реалізацію цих прав у вигляді монопольного прибутку (ренти винахідника) через створення штучної рідкості блага. Таким чином, однією із причин неповноти присвоєння нового знання є низькі витрати його поширення від виробника до потенційних конкурентів.

Іншою особливістю інноваційного продукту як суспільного блага і ще одним поясненням неповноти його привласнення, є специфічні труднощі збереження таємності інформації. По-перше, потенційні покупці інформації не можуть заявити про свій попит на неї, не ознайомившись із змістом самої ідеї та можливостями її використання; попереднє ж інформування покупців закінчиться розкриттям ідеї настільки, що зміст купувати більш детальну інформацію зникне зовсім. По-друге, втілення нового знання у нових продуктах або процесах не тільки розкриває його сутність, але й відкриває широкі можливості копіювання або імітації. Нарешті, винахідники самі змушені робити надбанням суспільства отримані ними результати через їх опублікування, наприклад, у наукових журналах, оскільки знають, що встановити права власності на такого роду інформацію або підтримати їх неможливо [8].

Стимулом для створення інновацій у ринковій економіці є можливість отримання надприбутків за рахунок отримання тимчасової монополії на використання новинки. Однак через властивості суспільного блага у більш вигідному становищі знаходяться ті підприємці, які займаються копіюванням і тиражуванням нововведень. Загальновідомо, що витрати копіювання новинок зазвичай у десятки, а по інтелектуальним продуктам і у тисячі разів є нижчими витрат за його розробку, у той час, коли новатор не може окупили витрачені на розробку і впровадження нововведення витрати.

Треба зазначити, що інновації є найважливішим складником створення добробуту та економічного розвитку. За своєю сутністю економічний розвиток – це набагато ширша концепція, ніж економічне зростання. Він розглядається як багатомірне явище, оскільки зосереджений на доходах людей та на покращенні життєвого рівня населення країни. В основі економічного розвитку лежить економічне зростання, утворюючи так би мовити, його фундамент. Через те, що економічне зростання є переважно кількісною характеристикою, а економічний розвиток – переважно якісною, то можна стверджувати, що тут діє діалектичний закон переходу кількості в якість. В Україні стрімке нарощування економічного зростання не може служити запорукою підвищення добробуту людей, а економічне зростання – не самоціль, а лише засіб розвитку [9].

Кожна створена інновація є результатом діяльності від отримання уречевленого знання про нове явище соціально-економічного або технічного характеру, що є результатом розвитку фундаментальної науки, до практичного використання та комерційної реалізації нововведення. Дійсно, наукове відкриття є результатом специфічної діяльності, яка реалізується у сфері фундаментальної науки, де відбувається пізнання законів побудови і розвитку природи та суспільства, а також способів практичного використання відкритих законів. Результатом діяльності науковців є нове об'єктивне знання.

Таким чином, якщо розглядати інновації та наукові дослідження як окремі блага, то перші мають властивості конкурентності і виключності, внаслідок цього є приватними благами. Другі на ринку виступають як чисті суспільні блага, бо вони навпаки характеризуються властивостями неконкурентності і невиключності, тобто, при даному обсязі фундаментальних знань їх споживання однією людиною не знижує їх доступності до інших, а споживачі, які не бажають за них платити, не можуть бути позбавлені можливості їхнього споживання. Ефективне забезпечення суспільних благ часто вимагає державних дій, а приватні блага може ефективно розподіляти ринок.

Загальний характер наукової діяльності призводить в кінцевому підсумку до того, що сьогодні існуючі фундаментальні, абстрактні знання в майбутньому перетворюються на прикладні, які вже безпосередньо виступають у якості основи до створення інновацій. Відтворення нововведень як прикладних наукових та технічних знань також значною мірою визначається їх зв'язком із різними формами благ. Найчастіше нововведення виступають на ринку як приватних благ, виробництво яких спрямовано отримання економічних вигод, тобто, їхнє виробництво обґрунтоване економічною доцільністю. Однак при цьому вони мають тісний зв'язок із суспільними благами.

Виходячи з цього наголошується простий висновок, що чим кращі створені в країні умови для розвитку

наукової діяльності та системи освіти тим вищу активність має інноваційна діяльність.

Для ілюстрації теоретичних висновків дослідження використаємо порівняння значень двох незалежних композитних індексів: «Індексу економічної свободи», який публікується провідним американським дослідницьким центром The Heritage Foundation та видавництвом The Wall Street Journal та «Глобальний інноваційний індекс», який складається Всесвітньою організацією інтелектуальної власності, Корнелльського університету та міжнародною бізнес-школою «Insead» (табл. 1).

Як свідчать дані таблиці країни-лідери (Швейцарія, США, Республіка Корея, Японія, Ізраїль, Естонія, Туреччина) із впровадження та створення інновацій мають високі та вище середнього показники Індексу економічної свободи. Країни (Україна та Пакистан) в яких рівень економічної свободи нижче середнього значно відстають за результатами внаслідок низької активності урядів щодо заохочення та підтримки інноваційної діяльності в своїй державній економічній політиці. В Україні збільшення економічної свободи, внаслідок здобуття та дотримання демократичних свобод і цінностей протягом останнього десятиріччя в позитивному значенні відобразилось на показнику інноваційного індексу. Особливої уваги заслуговує Венесуела, як країна з низьким рівнем економічної свободи, котрий за останнє десятиріччя знизився з показника 37,6 до 24,7 внаслідок чого нам слід гадати чи існує інноваційна діяльність в цій державі чи не існує. Отже, можна зробити висновок, що розширення економічної свободи прямо корелює із активністю в інноваційній діяльності, причому в тих країнах, які характеризуються високими показниками Індексу, така залежність виражена яскравіше.

Нові знання завжди з'являються несподівано. Інноваціям властива непередбаченість, але нові продукти(електроенергія, автомобіль, смартфон) не

Таблиця 1

Індекс економічної свободи та Глобальний інноваційний індекс

Рік	Країна	Індекс економічної свободи	Світовий індекс економічної свободи	Глобальний інноваційний індекс	Місце в рейтингу
2021	Швейцарія	81,9	61,6	65,5	1
	США	74,8		61,3	3
	Республіка Корея	74,0		59,3	5
	Японія	74,1		54,5	12
	Ізраїль	73,8		53,4	15
	Естонія	78,2		49,9	21
	Туреччина	64		38,3	41
	Україна	56,2		35,6	49
	Пакистан	51,7		24,4	99
	Венесуела	24,7		Відсутній	Відсутній
2011	Швейцарія	81,9	59,7	63,82	1
	США	75,2		56,57	7
	Республіка Корея	69,8		53,68	16
	Японія	72,8		50,32	20
	Ізраїль	68,5		54,03	14
	Естонія	75,2		49,18	23
	Туреччина	64,2		34,11	65
	Україна	45,8		35,01	60
	Пакистан	55,1		26,75	105
Венесуела	37,6	27,41	102		

Джерело: розраховано за [10; 11; 12]

з'являються нізвідки – вони є наслідком накопичених знань. За своєю суттю інновація не може виникати за планом і завжди спрямована у майбутнє. Інновація Нові знання ведуть не лише до нових продуктів, нових підприємств, нових галузей. Інновація створює багатство, яке потім перерозподіляється по всій економіці. Суспільні блага повинні сприяти створенню нових знань та інноваціям, що в свою чергу ведуть до економічного зростання.

Висновки. Встановлена закономірність у тенденціях зв'язків між значеннями Індексом економічної свободи та Глобальним інноваційним індексом дозволяє ідентифікувати можливі джерела для забезпечення прискореного економічного зростання в Україні, для відновлення економіки в поствоєний час. Економічна свобода позитивно впливає на економічний розвиток в цілому, та забезпечення зростання добробуту насе-

лення який сьогодні досягається в основному за рахунок створення та впровадження інновацій.

Не зважаючи на наявність численних досліджень в сфері суспільного сектору економіки економічна теорія й досі не сформувала вичерпний перелік факторних ознак, які однозначно впливають на рівень виробництва суспільних благ.

Розуміння суспільного сектору економіки активно брати участь у створенні суспільного блага, як освіта та наукові дослідження дозволить прискорити інноваційні процеси в промисловості та дозволить постійно створювати, покращувати і впроваджувати інновації на кожному етапі виробничого процесу. Це в свою чергу підвищить конкурентоспроможність вітчизняної продукції і самих підприємств на зовнішніх ринках, а також дозволить покращити фінансово-економічні показники виробничої діяльності.

Список використаних джерел:

1. Длугопольський О. В. Суспільний сектор економіки і публічні фінанси в умовах глобалізаційних змін: дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.01. Київ, 2013. 443 с.
2. Модернізація суспільного сектору економіки в умовах глобальних змін : монографія / за заг. наук. ред. А. Ф. Мельник. Тернопіль, 2009. 528 с.
3. Журавльова Ю. О. Еволюція наукових поглядів на категорію суспільні блага. *Причорноморські економічні студії*. 2016. № 9 (1). С. 12–16. URL: <http://bses.in.ua/journals/2016/9-1-2016/4.pdf>.
4. Краус Н. М., Голубка С. М., Краус К. М. Суспільний сектор в умовах інновації та цифровізації економіки України. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7030> DOI: 10.32702/2307-2105-2019.5.
5. Осецький В. Л. Господарський менталітет як чинник розвитку інституційного середовища. *Вісник Київського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Економіка*. 2013. № 153. С. 75–79. URL: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2013/153-12/17>.
6. Длугопольський О. В. Суспільний сектор економіки і публічні фінанси в епоху глобальних трансформацій : монографія. Тернопіль : Екон. думка ТНЕУ, 2011. 632 с.
7. Економічний енциклопедичний словник / За ред. С. В. Мочерного. Львів, 2006. 568 с.
8. Пилипенко Г. М., Чорнобаєв В. В. Інноваційно-інвестиційна діяльність та її регулювання в економіці України. Дніпропетровськ : НГУ, 2010. 150 с.
9. Герашенко С. О., Чорнобаєв В. В. Взаємозв'язок економічної свободи, підприємництва та економічного розвитку у глобальній економіці. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2019. № 4. С. 36–43. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2019/4/EV20194_036-043.pdf.
10. Рейтинг країн за індексом економічної свободи Heritage Foundation URL: <https://www.heritage.org/index/visualize>.
11. Global Innovation Index 2021. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021.pdf.
12. Global Innovation Index 2011. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/economics/gii/gii_2011.pdf.

References:

1. Dluhopolskyi O. V. (2013) *Suspilnyi sektor ekonomiky i publichni finansy v umovakh hlobalizatsiinykh zmin tsinnosti* [The public sector of the economy and public finance in the conditions of globalization changes] (PhD Thesis), Kyiv, 443 p.
2. Melnyk A. F. (2009) *Modernizatsiia suspilnoho sektoru ekonomiky v umovakh hlobalnykh zmin* [Modernization of the public sector of the economy in the conditions of global changes], 528 p.
3. Zhuravlova Yu. O. (2016). *Evoliutsiia naukovykh pohliadiv na katehoriu suspilni blaha* [Evolution of scientific views on the category «public goods»]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, vol. 9(1), pp. 12–16. Available at: <http://bses.in.ua/journals/2016/9-1-2016/4.pdf>.
4. Kraus N. M., Holubka S. M., Kraus K. M. (2019) *Social sector in conditions of innovation and digitalization of the economy of Ukraine* [Social sector in conditions of innovation and digitalization of the economy of Ukraine], *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 5. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7030>. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.5.7.
5. Osetskyi V. L. (2013) *Hospodarskyi mentalitet yak chynnyk rozvytku instytutuinoho seredovyscha Ukraine* [Economic mentality as a factor in the development of the institutional environment]. *Visnyk Kyivskoho nats. un-tu im. T. Shevchenka. Ekonomika*, no. 153, pp. 75–79. Available at: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2013/153-12/17>.
6. Dluhopolskyi O. V. (2011) *Suspilnyy sektor ekonomiky i publichni finansy v epokhu hlobalnykh transformatsiy* [Public sector of the economy and public finances in an era of global transformations]. Ternopil: Economical Thinking TNEU.
7. Mochernoho S.V. (2006) *Ekonomichnyi entsyklopedychnyi slovnyk* [Economic encyclopedic dictionary]. Lviv, 568 p.
8. Pylypenko H. M., Chornobaiev V. V. (2010) *Innovatsiino-investytsiina diialnist ta yii rehuliuвання v ekonomitsi Ukrainy* [Innovative investment activity and its regulation in the economy of Ukraine]. Dnipropetrovsk: NHU, 150 p.
9. Herashchenko S. O., Chornobaiev V. V. (2019) *Vzaiemozviazok ekonomichnoi svobody, pidpriemnytstva ta ekonomichnoho rozvytku u hlobalnii ekonomitsi* [Communication of economic freedom, entrepreneurship and economic development in global economy]. *Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu*, no. 4, pp. 36–43. Available at: https://ev.nmu.org.ua/docs/2019/4/EV20194_036-043.pdf.
10. Reytynh krain za indeksom ekonomichnoi svobody Heritage Foundation [Ranking of countries according to the Heritage Foundation's Index of Economic Freedom]. Available at: <https://www.heritage.org/index/visualize>.
11. Global Innovation Index 2021. Available at: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021.pdf.
12. Global Innovation Index 2011. Available at: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/economics/gii/gii_2011.pdf.